

Fakta om PA 16 – ett nytt pensionsavtal för statligt anställda

Två avdelningar i avtalet

Det nya pensionsavtalet för den statliga sektorn gäller från den 1 januari 2016.

Avtalet är uppdelat i två avdelningar. Avdelning I gäller för arbetstagare födda 1988 eller senare. Avdelning II, som motsvarar det tidigare gällande pensionsavtalet PA 03, gäller för dem som är födda 1987 eller tidigare.

En generell flytträtt, dvs. en möjlighet för arbetstagare att kunna flytta sitt pensionskapital inom ålderspension valbar (Avdelning I) eller individuell ålderspension (Avdelning II) till en annan pensionsförvaltare, blir verklighet genom det nya avtalet. Genomförandet av den nya rätten att flytta pensionskapital skjuts dock upp till dess att de centrala avtalsparterna och de valbara försäkringsbolagen har kommit överens om de närmare villkoren för flytt, och hunnit utarbeta de nödvändiga administrativa rutinerna. Tidpunkten för införandet av den generella flytträtten ser när detta skrivs ut att bli den 1 januari 2017. I såväl Avdelning I som Avdelning II finns en regel som säger att pensionskapital som tjänats in inom den statliga sektorn innan flytträtten har trätt i kraft kan flyttas om försäkringsgivaren medger det. För Kåpan Pensioners del finns ett förslag som innebär att Kåpan Pensioner inför flytträtt för nya pensionspremier inom ålderspension valbar och individuell ålderspension från 1 juli 2016.

Avtalet ger en möjlighet för arbetsgivare och arbetstagare att överenskomma om att en arbetstagare som är född 1987 eller tidigare ska kunna byta till Avdelning I. De närmare förutsättningarna för ett sådant byte är ännu inte klara.

Avdelning I och Avdelning II innehåller fortsatt förmånliga regler om sjukpension vid långvarig sjukdom och efterlevandepension till vuxen och barn i händelse av arbetstagarens dödsfall. Reglerna är för båda avdelningarna desamma som i det tidigare gällande avtalet PA 03.

Båda avdelningarna innehåller, när det gäller de premiebestämda delarna, av administrativa skäl regler som innebär att den beräknade pensionspremien måste uppgå till en viss lägsta nivå för att någon betalning av pensionspremie ska göras. För Avdelning I gäller att innan arbetstagaren för första gången kan tillgodoräknas en pensionspremie måste de sammanlagda beräknade premierna hos arbetsgivaren under ett kalenderår överstiga en procent av det aktuella årets inkomstbasbelopp för att någon pensionsavsättning ska göras. I annat fall utbetalas ett belopp motsvarande den beräknade premien som lön till arbetstagaren. Avdelning II har en något annorlunda, men ändå liknande reglering med samma syfte.

Övergångsbestämmelser med särskilda regler för betalning av pensionspremier och val av pensionsförvaltare m.m. gäller under hela 2016.

Avdelning I – för den som är född 1988 eller senare

Avdelning I innebär ett helt s.k. premiebestämt pensionsintjänande när det gäller ålderspensionen. Pensionspremier tjänas in från första anställningsdagen, utan något krav på att arbetstagaren ska ha uppnått en viss ålder, till och med den s.k. LAS-åldern, vilket för närvarande innebär utgången av den månad arbetstagaren fyller 67 år. Om både arbetsgivaren och arbetstagaren är överens om det finns möjlighet till fortsatt pensionsintjänande också för arbetstagare som arbetar kvar efter LAS-åldern.

Arbetsgivaren betalar varje månad en löpande pensionspremie för ålderspension enligt följande:

1. Ålderspension valbar 2,5 % / 20 %

Arbetstagaren kan själv välja placering genom SPV:s valcentral - en traditionell pensionsförsäkring i Kåpan Pensioner är s.k. icke-val för den som inte gör något aktivt val av pensionsförvaltare. Premien är 2,5 procent av den pensionsgrundande lönen upp till ett tak som för månad räknat motsvarar 7,5 inkomstbasbelopp per år. År 2016 är taket cirka 37 000 kronor per månad. För eventuell inkomst över detta tak är premien 20 procent.

2. Ålderspension obligatorisk 2,0 % / 10 %

Pensionspremien placeras i Kåpan Pensioner. Premien är 2,0 procent av den pensionsgrundande lönen upp till ett tak som för månad räknat motsvarar 7,5 inkomstbasbelopp per år. År 2016 är taket cirka 37 000 kronor per månad. För eventuell inkomst över detta tak är premien 10 procent.

3. Ålderspension flex 1,5 %

Pensionspremien placeras i Kåpan Pensioner. Premien är 1,5 procent av hela den kontant utbetalda lönen varje månad. Det innebär att underlaget som premien beräknas på blir lägre vid frånvaro som medför avdrag på lönen.

Reglerna för vad som ingår i den pensionsgrundande lönen för beräkning av pensionspremien för ålderspension valbar och ålderspension obligatorisk är förmånliga för arbetstagaren. Underlaget beräknas med utgångspunkt i den under den aktuella kalendermånaden utbetalda lönen, inklusive alla tillägg utom rena kostnadsersättningar. Vid beräkningen bortses från löneavdrag vid frånvaro på grund av sjukdom, arbetsskada eller föräldraledighet med stöd av föräldraledighetslagen. Om en arbetstagare har flera samtidiga statliga anställningar ska premien för ålderspension valbar och ålderspension obligatorisk beräknas med ett sammanräknat underlag för alla samtidigt pågående anställningar.

Tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän samt reservofficerare omfattas, oavsett födelseår, av Avdelning I när de tjänstgör i staten. Under sådan tjänstgöring tillgodoräknas arbetstagare, som i en annan statlig anställning omfattas av Avdelning II, pensionsgrundande tjänstetid.

Avdelning I har inte - inte för någon grupp statligt anställda - någon särskild i avtalet uttalad pensionsålder. Det innebär att det enligt Avdelning I i ännu högre grad än vad som har gällt enligt PA 03, och som fortsätter att gälla i PA 16 Avdelning II, helt och hållet är individens ansvar att ansöka om utbetalning av den statliga tjänstepensionen. Ansökan görs hos den eller de försäkringsgivare som förvaltar pensionskapitalet. Om inte utbetalning har påbörjats senast tre år efter den s.k. LAS-åldern, vilket för närvarande innebär vid 70 års ålder, ska utbetalning av livsvarig ålderspension dock påbörjas vid denna tidpunkt.

Utbetalning av pension kan tidigast ske från 61 års ålder antingen livsvarigt eller, enligt särskilda regler som är olika för de olika pensionsdelarna, under en begränsad tidsperiod. Den kortast möjliga utbetalningsperioden, 12 månader, gäller enbart för ålderspension flex. Den nya förmånen ålderspension flex är tänkt att kunna användas som en slags delpension för att arbetstagaren ska ha möjlighet att kunna minska sin arbetstid i slutet av arbetslivet. Ett sådant uttag av ålderspension flex är helt frivilligt från arbetstagarens sida men för att arbetstagaren samtidigt ska kunna gå ned i arbetstid krävs en överenskommelse om det med arbetsgivaren. Det pensionskapital som avser ålderspension flex som inte tagits ut som en sådan "delpension", tas ut som vanlig ålderspension på samma sätt som de båda övriga pensionsdelarna.

Avdelning I innehåller också regler som ska leda till förbättrad information till arbetstagarna om det löpande pensionsintjänandet under den statliga anställningen. Exempelvis ska det beräkningsunderlag som pensionspremierna grundats på framgå av ett årligt besked från arbetsgivaren eller Statens Tjänstepensionsverk, SPV.

Delpensionsavtalet gäller inte från och med 2016 för arbetstagare som omfattas av Avdelning I. Den nya pensionsdelen ålderspension flex är tänkt att uppväga det, bland annat genom de möjligheter till flexibelt uttag före den slutliga pensionsavgången som den ger.

Avdelning II – för den som är född 1987 eller tidigare

Bestämmelserna i det gamla pensionsavtalet, PA 03, som gällde till och med utgången av år 2015, har förts över till det nya avtalets Avdelning II. Bestämmelserna är i stort sett oförändrade. De övergångsregler i förhållande till äldre pensionsavtal, PA 91 och tidigare avtal, som funnits i PA 03 fortsätter att gälla också i Avdelning II. Några mindre ändringar eller anpassningar till de nya bestämmelserna i Avdelning I har gjorts, men inga som bedöms vara negativa för arbetstagarna.

Pensionsbestämmelserna enligt Avdelning II innebär när det gäller ålderspension dels två premiebestämda delar som utgörs av löpande pensionspremier beräknade som en viss procentuell andel av varje månadslön, dels en s.k. förmånsbestämd del som beräknas som en viss procentuell andel av de genomsnittliga årslönerna åren före avgången från anställningen. De premiebestämda delarna tjänas in mellan 23 och 65 års ålder medan den förmånsbestämda pensionen tjänas in mellan 28 och 65 års ålder. Den sistnämnda förmånsbestämda ålderspension, tjänas bara in på eventuell del av lönen som överstiger gränsvärdet eller taket 7,5 inkomstbasbelopp per år. Övergångsvis kan dock andra regler gälla, se nedan. Följande ålderspensionsförmåner finns i avtalet:

1. Individuell ålderspension (premiebestämd) 2,5 %

Premien är 2,5 procent av hela den pensionsgrundande lönen. Arbetstagaren kan själv välja placering/pensionsförvaltare genom SPV:s valcentral. För den som avstår från att välja placeras premien i en traditionell pensionsförsäkring i Kåpan Pensioner.

2. Kompletterande ålderspension (premiebestämd) 2,0 %

Premien är 2,0 procent av hela den pensionsgrundande lönen. Pensionspremien placeras i Kåpan Pensioner.

3. Förmånsbestämd ålderspension

Avdelning II ger rätt till en förmånsbestämd livsvarig ålderspension som uppgår till 60 procent av den del av pensionsunderlaget (den genomsnittliga årslönen under de fem åren som ligger närmast före pensionsavgången) som överstiger gränsvärdet eller taket 7,5 inkomstbasbelopp per år - taket motsvarar för månad räknat cirka 37 000 kronor år 2016. En förutsättning för en hel sådan ålderspension är att arbetstagaren kan tillgodoräknas minst 30 pensionsgrundande anställningsår. Om så inte är fallet minskas förmånen i proportion till hur lång pensionsgrundande tjänstetid som arbetstagaren kan tillgodoräknas. För arbetstagare som är födda mellan 1943 - 1972, eller 1948 - 1974 för de yrkesgrupper som har en avtalad lägre pensionsålder (se nedan), uppgår denna förmån, i fallande nivå beroende på födelseår och pensionsålder, till 64,85 - 60,10 procent av underlaget över taket. För eventuell del av lönen som överstiger 20 inkomstbasbelopp per år är förmånsnivån lägre.

För arbetstagare födda 1943 - 1972, eller 1948 - 1974 för de yrkesgrupper som har en avtalad lägre pensionsålder, finns rätt till en förmånsbestämd ålderspension också för den del av pensionsunderlaget som ligger under det gränsvärde eller tak som nämns i föregående stycke. Under förutsättning av att minst 30 pensionsgrundande tjänstetidsår kan tillgodoräknas, uppgår ålderspensionen för dessa ålderskategorier, i fallande nivå beroende på födelseår och pensionsålder, till 9,5 - 0,5 procent på den del av underlaget som inte överstiger 7,5 inkomstbasbelopp per år.

En arbetstagare som har tjänat in en förmånsbestämd ålderspension enligt PA 16 (eller något tidigare gällande statligt pensionsavtal) och som lämnat/lämnar sin statliga anställning innan pensionsåldern, har rätt till en livslång s.k. livränta eller ett fribrev avseende det som hunnit tjänas in under anställningen. Reglerna för utbetalning av denna förmån är desamma som för utbetalning av ålderspension.

Uttag av de olika pensionsdelarna i Avdelning II kan tidigast göras från 61 års ålder. Arbetstagaren måste själv ansöka om pensionen, men får många gånger hjälp med att ta ut pensionen av arbetsgivaren när det gäller den förmånsbestämda delen (om sådan finns) och av det eller de försäkringsbolag som förvaltar de premiebestämda delarna. Utbetalning kan göras antingen livslångt eller under en begränsad tidsperiod enligt särskilda regler för varje del av ålderspensionen.

Pensionsåldern enligt Avdelning II är 65 år, utom för tre särskilda yrkesgrupper. För flygförare är pensionsåldern 55 år, för flygledare 60 år och för officerare 61 år. Enligt övergångsbestämmelser omfattas också andra arbetstagare än de som tillhör de nyssnämnda grupperna - om vissa särskilda förutsättningar är uppfyllda - av regler om lägre pensionsålder. Oavsett vilken pensionsålder som tillämpas för en arbetstagare, är det arbetstagaren som avgör när han eller hon vill ta ut sin pension.

För tidigare statsanställda som lämnat den statliga sektorn före år 2003, öppnar det nya avtalet en ny möjlighet till förbättrad pensionsförmån, s.k. livränta. Avtalet säger att en enskild arbetstagare som inte erhållit någon uppräknings eller samordning av livränta enligt det äldre pensionsavtalet, PA 91, kan vända sig till SPV som i så fall ska ta upp frågan i Pensionsnämnden. Nämnden ska då pröva om värdesäkring ska göras, och om så ska ske från vilken tidpunkt.

Delpensionsavtalet fortsätter att gälla för dem som omfattas av Avdelning II. Avtalet ger ingen rätt till delpension, utan det krävs en överenskommelse med arbetsgivaren. Delpension kan beviljas tidigast från 61 års ålder och kan längst betalas fram till det att arbetstagaren fyller 65 år. Som mest kan arbetstagaren minska sin arbetstid med 50 procent inom ramen för reglerna om delpension. Delpensionen uppgår i princip till 60 % av inkomstbortfallet vid en reducering av arbetstiden.

Ändringar av Villkorsavtalet och Affärsverksavtalet

Villkorsavtalet, men inte Affärsverksavtalet, har ändrats så att den tidigare begränsningen för Villkorsavtalets tillämpning som inneburit att avtalet upphört att gälla när arbetstagaren har fått rätt till ålderspension enligt statliga tjänstepensionsbestämmelser, har tagits bort. Det innebär i praktiken att Villkorsavtalet fortsätter gälla också efter 65 års ålder så länge anställningen pågår, dock längst till 67 års ålder.

Villkorsavtalet och Affärsverksavtalet har ändrats när gäller möjligheterna att göra s.k. löneväxling till pension. I fortsättningen innebär de nya reglerna i kombination med ändringar i det nya pensionsavtalets båda avdelningar att sådan löneväxling eller extra avsättning till tjänstepension kan göras antingen genom en enskild överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare utan att något lokalt kollektivavtal om löneväxling har träffats, eller genom ett lokalt kollektivavtal som omfattar alla i en grupp av arbetstagare utan något inslag av individuell anslutning. Löneväxling genom enskild överenskommelse kan för båda avdelningarna i PA 16 ske längst till och med 67 års ålder. När det gäller löneväxling eller extra avsättning till tjänstepension genom lokalt kollektivavtal för grupp av arbetstagare kan sådan göras längst till 67 års ålder för arbetstagare som omfattas av Avdelning I respektive 65 års ålder för dem som omfattas av Avdelning II.

Extra pensionspremier genom en enskild överenskommelse placeras i samma pensionsförsäkring som gäller för arbetstagaren för ålderspension valbar (Avdelning I) respektive individuell ålderspension (Avdelning II). Extra pensionspremier genom ett lokalt kollektivavtal för en grupp av arbetstagare placeras i samma pensionsförsäkring i Kåpan Pensioner som gäller för arbetstagaren för ålderspension obligatorisk (Avdelning I) respektive Kåpan Extra (Avdelning II).